

Centrul pentru Jurnalism Independent - www.cji.ro

Raport de activitate - 2015

Despre CJI

Centrul pentru Jurnalism Independent este o organizație non-guvernamentală, non-profit care acționează pentru profesionalizarea presei prin păstrarea standardelor jurnalistice și prin dezvoltarea unui mediu echilibrat, onest și responsabil în mass-media.

Centrul pentru Jurnalism Independent militează pentru apărarea libertății de expresie ca drept fundamental al omului și condiție obligatorie a oricărei democrații.

Centrul pentru Jurnalism Independent contribuie la facilitarea dialogului social prin susținerea schimbărilor democratice, prin responsabilizarea factorilor de decizie și prin încurajarea participării active a cetățeanului.

Valorile Centrului pentru Jurnalism Independent

Interesul public

Libertatea de exprimare

Responsabilitatea

Transparența

Profesionalismul

Diversitatea

Ce face CJI:

Proiectele Centrului pentru Jurnalism Independent abordează: libertatea de expresie, liberul acces la informațiile de interes public, etica jurnalistică, profesionalizarea jurnaliștilor și consolidarea formelor asociative ale profesioniștilor de media, eliminarea cenzurii financiare din presă, promovarea presei ca serviciu de interes public, transparența surselor de finanțare ale mass media, etc.

Centrul pentru Jurnalism Independent oferă instruire și asistență profesională jurnaliștilor și organizațiilor de presă din România, organizează cursuri, seminarii, dezbateri, mese rotunde. Peste 10.000 de persoane au beneficiat de cursuri de la înființarea CJI-ului, în 1994.

I. PROGRAME

- ❖ **South East European Partnership for Media Development**, decembrie 2013 – noiembrie 2017

Centrul pentru Jurnalism Independent este coordonatorul internațional al acestui proiect menit să contribuie la creșterea capacității organizațiilor de media de a aborda probleme precum condițiile de muncă ale jurnaliștilor, îmbunătățirea pregătirii lor profesionale și a atitudinii față de activitatea de *advocacy* sau față de promovarea competențelor media (media literacy). În egală măsură, proiectul își propune să ofere informații și să genereze dezbateri despre libertatea de expresie în general, și libertatea presei, în special, contribuind la creșterea participării civice.

SEE Partnership for Media Development este implementat de un consorțiu de organizații de media din **Albania, Bosnia-Herțegovina, Macedonia, Muntenegru, Serbia, Bulgaria și Romania**. Nu în ultimul rând, proiectul implică și profesioniști de media din Turcia și Kosovo.

Principalele teme abordate sunt: **condițiile de muncă ale jurnaliștilor, educația media** (atât pentru jurnaliști, cât și pentru marele public) și **libertatea de expresie**.

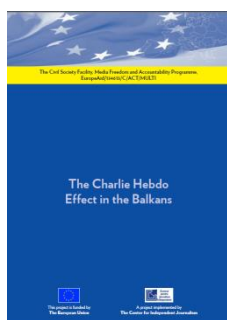
În 2015 a fost elaborat raportul regional asupra condițiilor în care muncesc jurnaliștii în spațiul sud-est european, (Albania, Bosnia-Herțegovina, Macedonia, Muntenegru și Serbia). Studiul – realizat de cercetătorul bulgar Radomir Cholakov, pe baza rapoartelor naționale alcătuite de experți din respectivele țări, în perioada iunie 2014 – martie 2015 – se concentrează asupra unor probleme precum legislația care reglementează activitatea jurnaliștilor, caracteristicile pieței de media și impactul lor asupra veniturilor jurnaliștilor și a siguranței locului de muncă, influența politicului asupra presei sau protecția drepturilor jurnaliștilor.

Raportul este disponibil [aici](#).

Concluziile raportului și posibilele soluții la problemele cu care se confruntă jurnaliștii au făcut obiectul unei conferințe internaționale, organizate în octombrie 2015 la Tirana. Organizată în parteneriat cu Albanian Media Institute, evenimentul a reunit reprezentanți ai presei din țările incluse în proiect, dar și ai unor organizații internaționale de media.

De asemenea, a fost publicat un raport regional despre “efectul Charlie Hebdo” în Balcanii de Vest. Atacul asupra săptămânalului satiric francez a stârnit numeroase reacții în presă și societate, fără însă a conduce la o creștere a sentimentelor anti-islamice în regiune. Dezbaterile, deși numeroase, nu au reușit să clarifice problema limitelor libertății de expresie în raport cu libertatea credinței. Nu în ultimul rând, susținătorii libertății de expresie par a fi din ce în ce mai puțini chiar în rândul jurnaliștilor. Acestea sunt principalele concluzii ale studiului bazat pe rapoartele naționale realizate de experți media

din Albania, Bosnia-Herțegovina, Bulgaria, Macedonia, Muntenegru și Serbia.

Raportul este disponibil [aici](#).

Proiectul este co-finanțat de Comisia Europeană, prin programul Civil Society Facility, Media Freedom and Accountability, EuropeAid/134613/C/ACT/MULTI

Membri rețelei SEENPM care participă la proiect: Albanian Media Institute, Mediacycenter for Media and Civil Society

Development (BiH), Media Initiatives – Association for Media Development and Promotion of Professional Journalism (BiH), Macedonian Institute for Media (Macedonia), Montenegro Media Institute (Muntenegru), Media Center (Serbia), Media and Reform Centre Nis (Serbia), Media Development Center (Bulgaria).

❖ **Competențe media și de advocacy pentru liceeni în lupta împotriva discriminării și a discursului instigator la ură în presă, aprilie 2014 – octombrie 2015**

Proiectul a avut drept principale obiective promovarea toleranței și a incluziunii, precum și dezvoltarea unor competențe media ce le permit liceenilor să recepteze critic discursul mediatic și să manifeste o prezență responsabilă în spațiul public. Implementat de [Centrul pentru Jurnalism Independent](#) (CJI) în parteneriat cu organizația norvegiană [Norsensus Mediaforum](#) – proiectul s-a adresat unui număr de peste 200 de liceeni, profesori de liceu, jurnaliști, bloggeri și activiști ai

societății civile din 10 orașe ale României (Alexandria, Babadag, Bistrița, Botoșani, București, Craiova, Focșani, Galați, Slobozia, Târgu Mureș).

Participanții au dobândit competențe media ce le permit atât să identifice și să respingă discursul instigator la ură și atitudinea discriminatoare în presă, cât și să se comporte în mod responsabil în calitate de “generatori de conținut online”. Elevii au fost familiarizați cu teme precum drepturile omului, discriminare / anti-discriminare, rolul presei într-o societate democratică sau libertate de expresie și au învățat cum să planifice și să pună în practică campanii de *advocacy*. Cursurile pentru liceeni au fost dublate de cele pentru profesori, jurnaliști, bloggeri și reprezentanți ai societății civile din orașele incluse în proiect.

Pe parcursul anului 2015, principalele activități au inclus:

- **program intensiv destinat cadrelor didactice** – Câmpina, februarie 2015. Pornind de la succesul precedentului eveniment de acest fel, organizat în septembrie 2014 la Bușteni, s-a luat decizia organizării acestor întâlniri, neinclusă în calendarul inițial de activități. Evenimentul și-a propus să-i

familiazizeze pe profesori cu tematica drepturilor omului și anti-discriminării așa cum a fost ea prezentată elevilor. Prezentările au pus accentul pe modalități simple, dar creative de introducere a

acestei tematici în activitățile curriculare și extra-curriculare, cu elemente care să constituie o prezență constantă în formarea elevilor

Douăzeci și unu de profesori din orașele incluse în proiect, dar și din alte orașe, au dobândit cunoștințe despre drepturile omului, anti-discriminare, dar și despre peisajul mediatic din România, despre impactul noilor tehnologii asupra mas-media și modul în care elevii se raportează la acestea (pentru informare și socializare). Profesorii au fost încurajați să utilizeze mediul online pentru a crește atractivitatea orelor de curs și pentru a se apropia mai mult de elevi, facilitând astfel transferul de atitudini. Pentru profesorii implicați în concursul de campanii de advocacy, cursul a reprezentat încă o modalitate de a le crește capacitatea de a gestiona eficient implementarea campaniilor câștigătoare.

- desemnarea celor trei câștigători ai concursului de proiecte de campanii de advocacy și implementarea acestora . Un juriu româno-norvegian a selectat cele trei proiecte câștigătoare (din cele 12 intrate în concurs), după cum urmează: *Împreună cu tine!* – (Botoșani), *Let's communicate shukar* (Babadag) și *Tăcând acționezi împotriva ta* (Bistrița). Campaniile câștigătoare au abordat teme precum discriminarea sau fenomenul de bullying și au propus soluții menite să contribuie la responsabilizarea și creșterea implicării civice a elevilor. Câștigătorii au primit

sprijin de la trainerii Centrului pentru Jurnalism Independent pentru ca, alături de profesorii coordonatori, să-și poată pună în practică proiectele de advocacy.

- echipele câștigătoare (elevi și profesori coordonatori) au participat la o vizită de studiu la Oslo, (mai 2015), cofinanțată de Ministerul Fondurilor Europene.

Foto; Cosmin Bumbuț

- organizarea unei școli de vară intitulată *Altfel despre hate speech* (august 2015). Prin intermediul unor mijloace neconvenționale creative – teatrul, improvizația, dansul, jocurile – cincisprezece tineri au abordat concepte precum anti-discriminarea, combaterea discursului urii, bullying-ului, etc. Activitățile din cadrul școlii au îmbinat sesiuni teoretice – în care elevilor le-au fost transmise cunoștințe legate de drepturile omului, obligațiile statului față de respectarea și garantarea lor, de egalitate, raport majoritate/minoritate – cu ateliere practice, în care elevii au deprins abilități ce le vor permite transmiterea acestor cunoștințe către colegii, părinții și membrii

comunităților lor.

La finalul scolii, fiecare cursant a pregătit un mini-proiect pentru a demonstra că și-a însușit cunoștințele și abilitățile transmise.

Alături de trainerii programului (Ioana Avădani/Cristina Lupu) s-au aflat membrii trupei de teatru independent Social Act Theatre din Galați.

Programul a beneficiat de prezenta reputatului artist fotograf Cosmin Bumbuț care a realizat un ciclu de fotografii pe întreaga durată a programului. (Fotografiile au fost prezentate în cadrul întâlnirii ce a marcat încheierea proiectului (29 septembrie 2015. Fotografiile sunt disponibile [aici](#)). Scoala de vară s-a bucurat și de prezența jurnalistului Vasile Hotea Fernezan (TVR Cluj) care a transformat această experiență într-un material difuzat la televiziunea locală și disponibil la: <https://www.youtube.com/watch?v=OquqnSbQyzU>

Foto Cosmin Bumbuț

Proiect finanțat prin granturile SEE 2009 – 2014, în cadrul Fondului ONG în România.

❖ Consolidarea Convenției Organizațiilor de Media, august 2014 – ianuarie 2016

Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI) a implementat - în parteneriat cu CENTRAS - proiectul Consolidarea Convenției Organizațiilor de Media (COM). Proiectul și-a propus să sprijine creșterea capacității organizațiilor profesionale ale jurnaliștilor de a susține interesul moral și legal al breslei și - în egală măsură - al publicului, în condițiile unei piețe profund marcate de probleme economice și de erodarea încrederii în mass-media. Experții CJI s-au întâlnit cu jurnaliști și reprezentanți ai organizațiilor de media din România pentru a realiza o analiză de nevoi, ce stă la baza strategiei COM pentru următorii ani.

De asemenea, s-au organizat trei întâlniri ale membrilor actuali sau potențiali ai COM, ce au facilitat participarea jurnaliștilor la formularea și implementarea politicilor publice referitoare la mass-media. În cadrul acestor întâlniri au avut loc și sesiuni de training pe teme legate de condițiile de muncă în presă, cadrul legal, copyright, standarde profesionale etc.

Convenția Organizațiilor de Media s-a născut în 2002, din dorința de a oferi mai multă vizibilitate și putere de negociere profesioniștilor din mass-media. COM este o coaliție informală de asociații de jurnaliști, de alți profesioniști din mass-media, sindicate și organizații patronale care au identificat linii de acțiune comune pentru consolidarea sectorului mass-media din România și promovarea

intereselor de grup ale breslei. Coordonarea COM și secretariatul tehnic au fost asigurate de CJI și ActiveWatch.

De la înființarea sa, COM a derulat întâlniri sau conferințe pe teme apropiate de obiectivele sale și a reacționat atunci când principiile sale fundamentale au fost în pericol. Cel mai important rezultat al activității COM rămâne elaborarea și adoptarea celor două documente de auto-reglementare, Statutul Jurnalistului și Codul Deontologic al COM, în iulie 2004. Ulterior (2009) COM a fost factorul motrice în elaborarea și adoptarea Codului Deontologic unificat, care sintetizează prevederile a peste 15 documente de auto-reglementare diferite.

Codul deontologic unificat poate fi consultat la <http://www.cji.ro/?p=2263>.

Proiect finanțat prin granturile SEE 2009 – 2014, în cadrul Fondului ONG în România.

❖ Predau diversitate și elevilor le place, mai 2015 – aprilie 2016

Centrul pentru Jurnalism Independent, în parteneriat cu organizația norvegiană Norsensus Media Forum, derulează proiectul "Predau diversitate la orele mele și elevilor le place!".

Proiectul se adresează profesorilor de liceu din întreaga țară, oferindu-le un instrument practic care îi va ajuta să includă elemente de diversitate și multiculturalism în activitățile curente de predare, în forme interactive, atractive pentru elevi (inclusiv prin folosirea new media). Acest toolkit multimedia pentru profesori va conține descrieri ale cadrului legal, exemple de lecții, materiale video sau articole de presă utilizabile în procesul de predare sau în activități extrașcolare.

În luna august, douăzeci de profesorii au participat la o școală de vară, pentru a se familiariza cu utilizarea toolkit-ului. Fiecare participant va organiza apoi, în școala și comunitatea sa, activități în care va implica elevi, alți profesori, părinții și reprezentanți ai presei locale.

Proiect finanțat prin granturile SEE 2009 – 2014, în cadrul Fondului ONG în România.

Pentru informații oficiale despre granturile SEE și norvegiene accesați www.eeagrants.org

❖ **Implicare civică prin teatru social, noiembrie 2014 – iunie 2015**

Peste 200 de elevi din Galați, Brăila, Focșani și Slobozia au învățat ce înseamnă implicarea civică prin intermediul teatrului social, într-un proiect implementat de Centrul pentru Jurnalism (CJI), în parteneriat cu trupa *Social Act Theatre* (SAT) din Galați.

Proiectul a promovat participarea civică în rândul tinerilor și și-a propus dezvoltarea unui instrument atractiv pentru activitățile extra-curriculare ale elevilor de liceu. Trupa *Social Act Theatre* (SAT) a scris și a jucat piesa *Act Like School* – o cartografiere a atitudinilor elevilor, părinților și profesorilor față de educație și față de modul în care procesul educațional este aplicat în România. Personajele piesei vor să acționeze, să producă o schimbare necesară, dar rămân blocate într-un cerc vicios în care nu simt unitatea sau interesele și scopurile comune. La finalul piesei, experții de la CJI, împreună cu actorii Trupeii SAT, au discutat cu adolescenții despre felul în care tinerii pot găsi soluții nonconformiste la problemele cu care se confruntă comunitatea lor. Spectacolul poate fi vizionat la adresa <https://www.youtube.com/watch?v=Y8UB8Mb79BI>, iar scenariul piesei poate fi citit și descărcat de pe site-ul www.cji.ro. Spectacolul este înregistrat sub licență Creative Commons. Toți cei care doresc să folosească materialul o pot face cu singura obligație de a menționa Centrul pentru Jurnalism Independent și Social Act Theatre ca producător, respectiv autor.

Proiectul “*Educație civică prin teatru social*” este realizat cu sprijinul financiar al Fondului pentru Inovare Civică, program finanțat de Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe, sponsorizat de Raiffeisen Bank, administrat de Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile “.

❖ **Dezvoltarea capacității de monitorizare a bunei guvernări prin Alianța pentru o Românie Curată, aprilie 2014 – martie 2016**

Prin proiectul “*Dezvoltarea capacității de monitorizare a bunei guvernări prin Alianța pentru o Românie Curată*” Societatea Academică din România împreună cu Centrul pentru Jurnalism Independent, Asociația Pro.Do.Mo, Asociația Salvați Bucureștiul și organizația Vellenes Fellesorganisasjon (Norvegia) își propun să extindă activitatea de monitorizare a bunei guvernări desfășurată prin portalul Alianței pentru o Românie Curată (www.romaniacurata.ro). Acesta este cel mai extins program de acest gen al societății civile din România. Scopul ARC este creșterea transparenței, receptivității și responsabilizării autorităților publice la toate nivelurile, măsurabile prin indicatori și indecși dezvoltați de către SAR începând cu anul 2000, care permit deja aprecierea evoluției de la an la an, precum și reducerea corupției prin creșterea capacității de control a societății asupra autorităților alese și nealese.

Proiect finanțat prin granturile SEE 2009 – 2014, în cadrul Fondului ONG în România.

❖ Media Sustainability Index –

Foto: Viața Liberă, Galați

Din 2001 CJI este coordonatorul local al acestui document elaborat de către International Research & Exchanges Board (IREX) în cooperare cu United States Agency for International Development (USAID). Scopul programului este de a oferi o analiză detaliată a situației presei în 80 de țări. În decembrie 2015, optsprezece jurnaliști, reprezentanți ai instituțiilor statului, ai unor asociații și organizații de presă s-au reunit într-un focus grup ale cărui concluzii vor fi incluse în Raportul pe 2015 (disponibil la

[https://www.irex.org/sites/default/files/2015-msi-](https://www.irex.org/sites/default/files/2015-msi-romania.pdf)

[romania.pdf](https://www.irex.org/sites/default/files/2015-msi-romania.pdf)).

❖ Euro Clio – Valorizarea patrimoniului prin branding-marketing, 1 martie - 30 aprilie

Proiectul de practică s-a adresat studenților de la facultățile de Istorie, Geografie, Științe Politice, Jurnalism. Temele de predilecție ale stagiilor de practică au vizat domeniul industriilor culturale, managementul și marketingul de patrimoniu, turismul cultural, diplomația culturală (promovarea imaginii, valorizarea patrimoniului material și imaterial, branding prin valorizarea patrimoniului etc.). S-a avut în vedere o oportunitate pe piața muncii din România și anume domeniul industriilor culturale cu relevanță pentru promovarea, protejarea, valorizarea patrimoniului cultural istoric, un domeniu nou și încă deficitar nu doar în România, ci și în întreaga Uniune Europeană.

CJI a asigurat desfășurarea stagiului de practică pentru un grup de studenți ai Facultății de Jurnalism a Universității Hyperion care au participat la întâlniri cu specialiști în marketing cultural, arhitecți, istorici. Nu în ultimul rând, studenții au făcut cunoștință cu istoria capitalei în cadrul unor tururi de oraș, pregătite special pentru ei.

Activitatea poate fi urmărită și pe grupul de discuții

<https://www.facebook.com/groups/1560731997511195/>

Proiect cofinanțat din **FONDUL SOCIAL EUROPEAN** prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013, Axa Prioritară nr. 2 „Corelarea învățării pe tot parcursul vieții cu piața muncii”

Domeniul major de intervenție 2.1 „Tranziția de la școală la viața activă”

Titlul proiectului: „EURO-CLIO Program de practică pentru studenți în management de patrimoniu istoric, diplomatie culturală, turism cultural” Contract POSDRU/161/2.1/G/136979

❖ **Be European Parliament Part - BeEPart**, septembrie 2013 – iunie 2015

Be-EPart s-a adresat în primul rând, jurnaliștilor și cadrelor didactice care, în calitatea lor de multiplicatori de informație, contribuie la creșterea gradului de cunoaștere și înțelegere a mecanismelor de funcționare a Parlamentului European în rândul cetățenilor. Nu în ultimul rând programul și-a propus să amplifice interesul față de această instituție europeană și să sporească gradul de participare civică, acordând o atenție specială alegerilor pentru PE din 2014. Activitățile programului au inclus: dezvoltarea unor module de pregătire și organizarea unei serii de cursuri pentru ambele categorii de beneficiari, elaborarea unor materiale destinate profesorilor și jurnaliștilor.

România a fost prezentă în consorțiul Be-EPart prin două organizații: Universitatea *Vasile Alecsandri* din Bacău și Centrul pentru Jurnalism Independent din București. Ceilalți parteneri sunt: Conti Editore (Italia), Idil Halk Egitim Merkezi (Turcia), Aihmi Mi Kerdoskopiki Etairia (Grecia), Sonhos para sempre (Portugalia), European Learning Network (Marea Britanie).

BeEpart a inclus o întâlnire cu jurnaliștii publicației online hyperflash.ro. studenți ai Universității Hyperion.

În 2015 proiectul a mai inclus două mobilități: la Londra (februarie) și București (iunie), întâlnire găzduită de CJJ, ce a marcat încheierea programului.

Activitățile proiectului în România sunt reflectate de site-ul <https://beepartro.wordpress.com/>;

BeEpart este co-finanțat de Programul Grundtvig – Parteneriate pentru Învățare al Uniunii Europene.

II. Alte activități:

Activitatea de advocacy a reprezentat și în 2015 o preocupare constantă pentru CJJ. Teme precum libertatea de expresie, legislația care vizează presa, transparența și responsabilitatea instituțiilor publice, achizițiile publice, buna guvernare (inclusiv problemele de etică a bunei guvernări), educația (accesul la educație, educația civică, etica în mediul academic) s-au aflat în centrul preocupărilor și au făcut obiectul luărilor de poziție ale organizației, individual sau alături de alte ONG-uri.

CJI este preocupat și de problema accesului la sănătate și felul în care aceasta este reflectată de presă, de reglementarea Internetului și a comunicării electronice. CJI este membru al *Alianței România Curată* – o alianță informală a mai multor organizații neguvernamentale care promovează buna guvernare, pe al cărei website sunt disponibile materiale ce monitorizează activitatea autorităților publice.

Împreună cu Active Watch – Agenția de Monitorizare a Presei, CJI coordonează activitatea Convenției Organizațiilor de Media (COM) ce reunește peste 20 de organizații și asociații de media din întreaga țară.

Alături de alte organizații neguvernamentale, CJI a reacționat ori de câte ori drepturile și libertățile fundamentale au fost încălcate sau amenințate. Secțiunea dedicată activității de [Advocacy](#) pe site-ul Centrului pentru Jurnalism Independent – ilustrează detaliat luările de poziție ale organizației în decursul anului 2015. Principalele teme care au determinat reacția CJI-ului, alături de alte organizații ale societății civile, au fost: legile securității cibernetice, înregistrarea cartelelor pre-pay, funcționarea Consiliului Național al Audiovizualului, procesul de revizuire a Constituției.

Rețele sociale: Pagina de [Facebook](#) – ce numără peste 6000 membri - a intensificat prezența online a CJI-ului. La aceasta se adaugă pagina de web (www.cji.ro)

EVENTIMENTE

❖ Seratele jurnalistice

A continuat seria de întâlniri numită *Seratele jurnalistice* – un proiect realizat, în parteneriat, de către Universitatea Hyperion din București, Centrul pentru Jurnalism Independent și Asociația pentru Dezvoltarea Profesională a Tinerilor și Educație Alternativă.

Seratele își propun să aducă în fața studenților la Jurnalism, gazetari cu experiență, oameni din presă care și-au păstrat de-a lungul timpului valorile morale și își respectă profesia, astfel ca viitorii jurnaliști să înțeleagă ce înseamnă o presă de calitate și ce le rezervă viitorul. În 2015, studenții s-au întâlnit cu: [Eugen Istodor](#) (ianuarie), [Paul Radu](#) (februarie), [Petrisor Obae](#) (martie) și [Adelin Petrisor](#) (mai).

❖ Media Health Academy

CJI a organizat o serie de seminarii cu tema **Hepatita Virală C în România**, destinate jurnaliștilor și bloggerilor specializați în sănătate, economic, social, stil de viață, parenting, din presa locală și centrală. Evenimentele au avut loc la **Cluj, Timișoara și Constanța** și au abordat teme precum: cauzele și simptomele bolii, tratamentele disponibile; impactul social și povara pentru sistemul medical; costurile reale ale Hepatitei C în România și impactul asupra sistemului economic; scenarii și costuri pentru viitor; Posibile unghiuri de

abordare și resurse jurnalistice, impactul public al mass-media, drepturile pacientului, indicații și interdicții. Au participat medici, economiști, reprezentanți ai asociațiilor de pacienți, jurnaliști. În cadrul aceluiași proiect a fost lansată platforma online [Media Health Academy](#) a cărei primă temă abordată este *Hepatită cu virus C*.

În anul 2015 bugetul Centrului pentru Jurnalism Independent a fost de 2,484,882.72 lei. Principalele surse de finanțare sunt reprezentate în graficul de mai jos.

